

Türkiye’de Kişisel Verilerin Korunması: 1996-2019 Yılları Arasındaki Bilgi Politikası Belgelerine Yönelik Bir Değerlendirme

Protection of Personal Data in Turkey: An Evaluation of Information Policy Documents Published Between 1996 and 2019

Dilan Şerife ŞİŞKİN

Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü, Yüksek Lisans Öğrencisi

Tolga ÇAKMAK

Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü

Öz

Geçmiş, şimdi ve gelecek temelde insan ve insana dayalı üretim üzerine olmuştur. Günümüzde bilginin bir kaynak olarak toplumların oluşumunda, değişiminde ve dönüşümünde öne çıktığı bilinmektedir. Bu oluşum, değişim ve dönüşüm sürecinde güvenli, güvenilir ve doğru bilgiye erişim ve bu bilgilerin korunması gibi temel uygulamalar hayati değer taşımıştır. Bununla birlikte, toplumda birbirimizi tanımlamaya ve ayırt etmeye yarayan kişisel verilerin doğruluğunun ve güvenilirliğinin sağlanması ise kişilerin özel hayatlarının gizliliğinin ve güvenilirliğinin oluşturulmasında oldukça önem arz etmektedir. Kişisel verilerin güvenliğinin, bütünlüğünün ve kullanılabilirliğinin sağlanması bir yandan ulusal anlamda koruma sağlarken, diğer taraftan uluslararası anlamda da koruma sağlamaktadır. Kişisel verilerin uluslararası farklı alanlarda (ticari, sağlık, finans, vb.) yetkisizce erişilmesi, ifşâ edilmesi, transfer edilmesi, değiştirilmesi, yok edilmesi gibi nedenlerden dolayı kişisel verilerin korunması zorunlu hale gelmiştir. Bu bilgiler ışığında çalışmada Türkiye’nin bilim ve teknolojiye yönelik politika belgelerinde kişisel verilerin yönetimine dönük yaklaşımların değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Bu çerçevede bilginin toplanması, işlenmesi, dağıtımı ve sunulması ile ilgili hukuksal ve kurumsal uygulamalara yönelik yönlendirmelerin yapıldığı Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planından başlayarak 1996 ile 2019 yılları arasında T.C. Avrupa Birliği Bakanlığı, T.C. Kalkınma Bakanlığı, T.C. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı ve Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) tarafından yayınlanmış kalkınma ve eylem planları, strateji belgeleri, ilerleme raporları ve rehberler içerikleri açısından analiz edilmiştir. Bu analizlerde doğrudan ya da dolaylı olarak kişisel verilerin yönetimini ele alan konular saptanmaya çalışılmıştır. Ayrıca Türkiye’deki bilim ve teknoloji alanında kişisel verilerin korunması ile ilgili yasal düzenlemeler de çalışma kapsamına dâhil edilmiştir. Araştırma sonucunda, Türkiye’nin bilim ve teknoloji politikalarında kişisel verilerin korunması konusuna yönelik uygulamalarda incelenen ilk belgelerde (Yedinci ve Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planları) dolaylı olarak yer verilirken ilerleyen süreçte konuya daha keskin ifadelerle ve doğrudan değinildiği dikkati çekmektedir. Özellikle 2016 yılında çıkarılan kişisel verilerin korunması kanununun ardından yayınlanan politika belgelerinde konunun daha kapsamlı olarak ele alındığı dikkati çekmektedir. Araştırmada ayrıca, Türkiye’nin

geleceğe yönelik hedefleri arasında kişisel verilere yönelik uygulamaların ilk etapta e-ticaret kapsamında ve genel olarak bilgi güvenliği bağlamında ele alındığı anlaşılmıştır. Söz konusu önceliklerin belirlenmesine yönelik gerekçelerin Avrupa Birliği strateji raporlarında ve Türkiye’de konuya ilişkin olarak yapılan çalışmalarda yer verildiği görülmekle birlikte 2014-2018 yılları arasını kapsayan Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planından itibaren kavramın ve kavrama yönelik uygulamaların kapsamının önemli ölçüde genişlediği tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: *Bilim ve teknoloji politikaları, kişisel veri, kişisel verilerin korunması.*

Abstract

The past, present, and future are basically shaped by human and human-made resources. Today, as a resource, it is known that information stands out in the change and transformation of societies. In this process, accessing trustworthy, reliable and accurate information is a vital factor. However, ensuring the accuracy and reliability of personal data, which is used to identify and differentiate each individual in a society, is very important in establishing the confidentiality and reliability of individuals' private lives. Practices on providing security, integrity, and usability of personal data not only support the protection of such data in a national sense but also international sense. The protection of personal data has become an obligation due to factors such as unauthorized access, disclosure, transmission and sharing activities, and destruction. Institutions in various fields have been suffered from the effects of these factors (i.e. commerce, health, and finance). In light of this information, this study aims to evaluate approaches to the management of personal data in science and technology policy documents in Turkey. In this regard, beginning with the Seventh Five Year Development Plan, which contains legal and organizational directions on data collection, distribution, processing, presentation factors, the documents, guidelines, and reports published between 1996 and 2019 are analyzed by their contents. These documents, guidelines, and reports were published by Ministry of European Union, Ministry of Development, Ministry of Transportation and Infrastructure and the Scientific and Technological Research Council of Turkey (TUBITAK). In the analysis, direct and indirect explanations on the management of personal data were detected. Additionally, legal regulations related to the protection of personal data in the field of science and technology in Turkey are also included in the study. Results reflect that issues on the protection of personal data are indirectly given in earlier documents (such as Seventh and Eighth Five Year Development Plans). It is also seen that the law on the protection of personal data has an effect on the statements in the documents, and the topics related to personal data are widely pointed out. It is also understood the personal data protection was mostly covered under the scope e-commerce and information security approaches. In line with these developments, requirements for identification of priorities were expressed in strategy reports published by European Union. Lastly, the scope of the topic was significantly widened with the publication of the Tenth Five Year Development Plan that is related to the period of 2014-2018.

Keywords: *Science and technology policy documents, personal data, protection of personal data.*

1. Giriş

Bilgi toplumuna dönüşüm sürecinde kişisel verilerin gizliliğinin, bütünlüğünün ve kullanılabilirliğinin sağlanması güvenli bir fiziksel ve elektronik ortamın oluşmasını sağlayacaktır. Diğer taraftan, sürecin içerisinde oluşan fiziksel/elektronik ortamın her zaman ‘güvenli veya güvenilir’ olduğu/olacağı anlamına gelmemektedir. Bu süreçte dikkat edilmesi gereken temel unsur ‘bireye’, ‘kişiye özgü’, hassas ve kritik verilerin doğruluğundan ve güvenilirliğinden emin olunmasıdır. Sanayi devriminin dördüncü aşaması olarak adlandırılan Endüstri 4.0’ın hayatımıza getirmiş olduğu yeniliklerle (nesnelerin interneti, büyük veri, artırılmış gerçeklik vb.) beraber kişisel verilerin korunmasının önemi haiz duruma gelmiştir. Çünkü, bilgi ve iletişim teknolojilerinin yoğun ve hızlı bir şekilde kullanılmaya başlanması kişisel verilerin sınırsız ve gelişigüzel toplanmasına, yetkisiz kişilerin erişimine açılmasına, ifşasına, amaç dışı ya da kötüye kullanılmasına ve kişisel hakların ihlal edilmesine sebebiyet verirken kişisel verilerin korunması, veri mahremiyeti, gizlilik, veri güvenliği ülkeler açısından gün geçtikçe önem arz etmeye başlamıştır.

Günümüzde bilim ve teknoloji, devletlerin yönetiminde rol oynayan önemli unsurlar arasında yer almaktadır. Bu unsurlara yapılan yatırımlar ülkelere yönelik genel kapsamda araştırma yapan uluslararası kurumlarca da analiz edilmekte; ülkelerin genel durumları ortaya konulmaktadır. Örneğin Birleşmiş Milletler (United Nations) tarafından yapılan ülkeler sınıflaması, Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (Organisation for Economic Co-operation and Development [OECD]) tarafından yayımlanan istatistikler, Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü (World Intellectual Property Organization [WIPO]) tarafından yayımlanan patent istatistikleri konuyla ilgili olarak örnek gösterilebilecek yayınlardandır (WIPO, 2017; OECD.stat, 2018; United Nations, 2018). Ülkelerde bilim ve teknoloji yatırımlarının belirli bir politika çerçevesinde yapılması söz konusu alanlarda gelişme sağlamanın başlıca yollarından biri olarak gösterilmektedir (Yılmaz ve Dalkıran, 2012, s.58). Bu noktada da ülkelerin ilgili kurumları aracılığıyla (örneğin Kalkınma Bakanlığı, Ulaşım ve Altyapı Bakanlığı gibi) eylem planları, strateji dokümanları ve kalkınma planları yayımladıkları görülmektedir. Söz konusu planlar ve dokümanlar ülkelerin ilgili alanlardaki gelecek planlarını, yatırım ve uygulamalarını göstermesi bakımından birer politika belgesi niteliği taşımaktadır. Ayrıca yayımlanan kanunların da söz konusu politikaların geliştirilmesinde önemli bir etkisinin olduğunu söylemek mümkündür. Diğer yandan geliştirilen politikalarla da kanunların oluşturulması ya da geliştirilmesine yönelik çalışmaların yapılması mümkün olabilmektedir.

Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki hızlı gelişmeler bir yandan ülkelerin kurumları ve vatandaşları arasındaki etkileşimi kolaylaştırmaya yönelik araçların ortaya çıkmasını sağlamaktadır. Diğer taraftan bu etkileşim doğrultusunda üretilen bilgilerin yönetilmesi ve bu bilgilerin güvenliğinin sağlanması da giderek zorlaşmaktadır. Bu noktada özellikle bilgi politikası

olarak da adlandırabileceğimiz politikaların bilginin üretilmesini ve daha kolay yönetilmesini sağlamak için geliştirildiği belirtilmektedir (Canata, 2012, s.25). Bu politikalar sayesinde ülkelerin ve ülkeyi oluşturan unsurların (kurum ve kuruluşlar, vatandaşlar) bilgi ve teknoloji kullanımına yönelik yaklaşımlar benimsenebilmektedir (Burger, 1986). Bilgi politikaları aynı zamanda veri koruma ve bilgi edinme özgürlüğü gibi yasal düzenlemelerin geliştirilmesine, altyapıların güçlendirilmesine, toplumsal gelişmeyi sağlamaya ve bilgiye dayalı yeniliklerin ortaya çıkmasına katkı sağlamaktadır (Oppenheim, 1995 aktaran Aslan, 1997, s.210).

Bilginin hızlı bir şekilde paylaşılması ve veri işleme teknolojilerinin gelişmesiyle birlikte karşılaşılan tehditlerden biri de kişisel verilerin yetkisiz kişiler tarafından kullanılmasıdır (Eroğlu, 2018, s.130). E-devlet ve açık devlet gibi uygulamalarla birlikte kurumsal süreçlerde de kişisel verilerin kolaylıkla ve yetkisiz işlenebilmesi, paylaşılabilmesi ve imha edilebilmesi gibi tehditler bu verilerin yönetimine yönelik politikaların ve yasal düzenlemelerin geliştirilmesini gerektirmiştir. Bunun yanı sıra, bir ülkede kişisel verilerin korunup korunmadığının izlenmesinin ulusal bilgi politikalarının bir yükümlülüğü olduğu da ifade edilmektedir (Sağsan, 2001, s.47). 1970 yılı öncesi dönemde özel hayatın gizliliği ve kişisel verilerin korunmasına yönelik gelişmelerin ilk olarak Almanya, İsviçre ve Fransa'da olduğu belirtilmektedir (İmre, 1974, s.150-151'den aktaran Kutlu ve Kahraman, 2017, s.52). 2016 yılında da Türkiye'de yürürlüğe giren Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nun (Kişisel Verilerin Korunması Kanunu, 2016) yasal düzenlemeler arasında yer alması konuyla ilgili farkındalığın arttığını gösteren bir unsur olarak değerlendirilebilir.

2. Çalışmanın Amacı, Kapsamı ve Yöntemi

Bu çalışmada, Türkiye'nin bilim ve teknolojiye yönelik politika belgelerinde kişisel verilerin korunması yaklaşımını değerlendirmek amaçlanmıştır. Nitel araştırma türlerinden olan betimleme yöntemi kapsamında, 1996-2019 yılları arasında yayınlanan bilim-teknoloji politikaları olarak değerlendirilebilecek yasal düzenlemeler, kalkınma planları, rehberler, planlar ve strateji belgeleri incelenmiştir. Araştırma kapsamında incelenen düzenlemeler, planlar ve strateji belgeler ise şu şekildedir:

1. Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000)
2. Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005)
3. Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2007-2013)
4. Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2014-2018)
5. Onbirinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2019-2023)
6. Ulusal Siber Güvenlik Stratejisi ve 2013-2014 Eylem Planı
7. 2016-2019 Ulusal Siber Güvenlik Stratejisi

8. 2015-2018 Bilgi Toplumu Stratejisi ve Eylem Plan
9. Orta Vadeli Program (2018-2020)
10. Devlet Planlama Teşkilatı Stratejik Planı (2009-2013)
11. 2016-2019 Ulusal E-Devlet Stratejisi ve Eylem Planı
12. TÜBİTAK 2018-2022 Stratejik Planı
13. TÜBİTAK Ulusal Bilim ve Teknoloji Politikaları 2003-2023 Strateji Belgesi
14. Avrupa Birliği'ne Katılım İçin Ulusal Eylem Planı (Ocak 2016 – Aralık 2019)
15. E-Dönüşüm Türkiye Projesi – Birlikte Çalışabilirlik Esasları Rehberi (Sürüm 2.1)
16. Avrupa Komisyonu Tarafından Hazırlanan Türkiye İlerleme Raporları (1988-2019)

Türkiye’de kişisel verilerin korunması yönündeki yeni sayılabilecek nitelikteki girişimler (6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu, Kişisel Verileri Koruma Kurumu’nun ortaya çıkışı) Türkiye’nin konuyu daha ayrıntılı boyutlarda ele almasını zorunlu kılmıştır. Bu doğrultuda, araştırma soruları şu şekilde belirlenmiştir:

- Türkiye’de kişisel verilerin korunması uygulamalarına yönelik eğilim nasıldır?
- Türkiye’nin bilim politikalarında kişisel verilerin korunmasına yönelik nasıl bir yaklaşım izlenmiştir?
- Türkiye’nin yasal düzenlemelerinde kişisel verilerin korunmasına yönelik gelişmeler nelerdir?

Araştırmada elde edilen belgeler içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Metinlerden açık, objektif, güvenilir sonuçlar çıkarmak için kullanılan bir analiz yöntemi olan içerik analizi, “*metinden çıkarılan geçerli yorumların bir dizi işlem sonucu ortaya konulduğu bir araştırma tekniğidir. Bu yorumlar, mesajın göndereni, mesajın kendisi ve mesajın alıcısı hakkındadır*” şeklinde tanımlanmaktadır (Weber, 1989, s.5’ten aktaran Koçak ve Arun, 2006, s.22). Bu çerçevede araştırmada bilgi politikası belgeleri kişisel verilerin yönetimine yönelik içerikleri açısından değerlendirilmiştir. Söz konusu değerlendirme sürecinde, ‘kişisel veri’, ‘kişisel bilgi’, ‘kişisel verilerin güvenliği’, ‘bilgi güvenliği’ ve ‘mahremiyet’ gibi anahtar kavramlardan politika belgeleri taranarak analiz edilmiştir.

3. Bilgi Politikalarının Bir Parçası Olarak Kişisel Veri

Bir toplumu ilgilendiren ve toplumun tüm birimleri arasındaki ilişkiler ağını kuran yönetsel bir yapıya sahip olan politika, belirlenen amaçlar

doğrultusunda atılacak her adıma yol gösteren kurallar bütünü olarak ifade edilmektedir (Canata, 2012, s. 13). Çapar'a (1997, s.17) göre politika "*herhangi bir eylem, durum veya olgunun gerçekleştirilmesiyle ilgili hedefleri belirleyen ve bunlara ulaşmak için yol gösteren bir araç*" olarak tanımlanmaktadır. Benzer şekilde, Yılmaz (1997, s.3) tarafından yapılan bir başka çalışmada ise politika "*verilen amacın gerçekleştirilmesi yönündeki eylem planı (temel ilkeler ve stratejiler)*" olarak nitelendirilmiştir.

Bilgi politikası; bilgi oluşturma, işleme, akışı, erişimi ve kullanımını içeren yasalar, yönetmelikler ve öğretilerden oluşmaktadır (Braman, 2011, s.3). Mutongi ve Marume (2016, s.92-93) ise bilgi politikasını "*uluslar ve kuruluşlar için bilginin doğru yönetimini elinde tutan tutkal*" olarak nitelendirilmiş ve bilgi politikasının oluşturulacak, edinilecek, toplanacak, organize edinilecek, saklanacak, erişilebilecek, dağıtılacak, tüketilecek ve yeniden kullanılacak bilgilerin türünü belirlediği belirtilmiştir. Ufukötesi gazetesinde yayınlanan köşe yazısında Yalçın (2008) bilgi politikasını, "*bilginin üretilmesine, yönetilmesine, işlenmesine, erişilmesine ve kullanılmasına öncülük eden birbiri ile ilişkili kanun, yönetmelik, yönerge, iç tüzük, kural ve yargı politikaları ile uygulamaları düzenleyen politikalar*" şeklinde ifade etmiştir. Bir başka tanımda bilgi politikası, "*bilginin oluşturulması, kullanılması, korunması ve bilginin akışıyla ilgili kararların bir örneği*" şeklinde ifade edilmiştir (Unsworth, 2014, s.47). Yılmaz'ın (2010, s. 271) aktarımıyla ulusal bilgi politikası bilgi kaynakları, bilgi hizmetleri, bilgi sistemleri ve bilgi altyapısı olmak üzere dört ana unsurdan oluşmaktadır (Montviloff, 1990, s.6). Bir diğer çalışmada ise bilgi politikasının unsurları; okuryazarlık, hükümetin özelleştirilmesi ve dağıtımı, bilgi, bilgi erişim özgürlüğü, kişisel mahremiyetin korunması, fikri mülkiyet hakları, malzemenin arşiv kopyalarının tutulması ve vatandaşın bilgi hakları şartı şeklinde açıklanmıştır ("British Columbia Library Association Information Policy Committee", 1998).

Verilen tanımlardan hareketle bu çalışma kapsamında politika kavramı, verinin yönetilmesine aracılık eden yol, yöntem ve araç anlamıyla ele alınmaktadır. Bu bağlamda, Türkiye'de bilim ve teknoloji politikalarında kişisel veri ve kişisel verilerin korunması yönünde nasıl bir yol ve yöntem izlendiği konusunun ele alındığı bu çalışma Türkiye'de yapılacak olan değişiklikler ve yenilikler açısından önemli bir role sahip olacaktır.

4. Kişisel Veri Kavramı

Kişisel veri kavramı üzerinde uzlaştırılmış bir tanım bulunmamaktadır. Ancak uluslararası ve ulusal metinlerde en sık karşılaşılan tanımın "*belirli ya da belirlenebilir nitelikteki her türlü bilgi*"yi ifade ettiği söylenebilmektedir (Hatipoğlu, 2019, s.6). Genel Veri Koruma Yönetmeliği'nin (2018) 1.Bölüm/4.Maddesi'nde ise kişisel veri;

“Özellikle bir kimlik numarasına, konum verisine veya fiziksel, fizyolojik, zihinsel, ekonomik, kültürel veya sosyal kimliğine özgü bir veya daha fazla faktöre atıfta bulunarak doğrudan ya da dolaylı olarak tanımlanabilen kişi olmak üzere; tanımlanan veya tanımlanabilir gerçek kişi ile ilgili herhangi bir bilgi”

şeklinde tanımlanmıştır. 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nun 3. Maddesi'nde ise *“kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgi”* olarak tanımlanmaktadır (Kişisel Verilerin Korunması Kanunu, 2016). Yapılan tanımlar ışığında, kişisel veri bir bireyi diğer bireyden ayıran tüm özellikler olarak tanımlanabilmektedir. Bu çerçevede ise, bireyin adı, soyadı, fiziksel özellikleri, parmak izi, ehliyet kartı, tıbbi kayıtları, sicil dosyaları vb. bilgiler kişisel veri kavramına dâhil edilebilmektedir.

5. Bulgular: Türkiye’de Kişisel Veriler

Araştırmamızın bu bölümünde incelenen yasal düzenlemelerde ve bilgi politikası belgelerinde kişisel verilerin korunmasına yönelik yaklaşımlara yer verilecektir.

5.1. Türkiye’deki Yasal Düzenlemelerde Kişisel Veri

Türkiye, kişisel verilerin korunması yolunda ilk adımını 1982 Anayasası ile atmıştır. Ancak, 2010 yılına kadar kişisel veri kavramına Anayasa’da değinilmemiştir. 2010 yılına gelindiğinde ise, Anayasa’nın 20. Maddesi’ne eklenen ek fıkra ile, kişisel veri kavramına dolaylı olarak atıfta bulunulmuştur. Söz konusu ek fıkra, *“Herkes, kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahiptir”* ibaresi olup, kişisel verilerin ancak *“kanunda öngörülen hallerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebileceği”* ifadesidir (TC Anayasası, 1982). Anayasa’da yapılan bu değişiklik, kişisel veri kavramına değinilmiş fakat kişisel verilerin korunması hakkının hangi şartlarda sınırlanabileceğinin belirtilmediği ve kişisel verilerin işlenmesi hususunu denetleyecek bağımsız bir organ öngörülmediği için eleştirilmiştir (Yılmaz, 2019, s.198). Daha sonraki yıllarda ise, kişisel verilerin toplanması, korunması ve bunlara erişilmesi konusunda çeşitli hukuksal normlar³⁸ düzenlenmiştir. Söz konusu normlar arasında ise, başta Anayasa olmak üzere, kanunlar ve çeşitli yönetmelikler³⁹ yer almaktadır (Kılınç, 2012, s.1130).

³⁸4721 sayılı Türk Medeni Kanunu, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu, Kişisel Sağlık Verilerinin İşlenmesi ve Mahremiyetinin Sağlanması Hakkında Yönetmelik, Kişisel Verilerin Silinmesi, Yok Edilmesi veya Anonim Hale Getirilmesi Hakkında Yönetmelik vb. düzenlemeler hukuksal normlar başlığı altında ele alınabilmektedir.

³⁹ Söz konusu gerçekleştirilen düzenlemeler çalışmanın sonunda yer alan *Ek 1 Kişisel Verilerin Korunmasına Yönelik Atılan Adımların Yıllara Göre Dağılımı* başlığıyla sunulmuştur. Ek 1, Türkiye’nin 1981 yılından 2017 yılına kadar olan 36 yıllık süre boyunca kişisel verilerin korunmasına yönelik gelişmeleri göstermektedir.

Diğer taraftan, Türkiye’de konuyu bütüncül olarak ele alan bir kanunun olmayışı kişisel verilerin korunması alanında eksikliklere ve yetersizliklere sebep olmuştur. Bu sebeple, Türkiye’de kişisel verilerin korunmasına yönelik bir çerçeve yasanın hazırlanması zorunluluk haline gelmiştir. 2016 yılına gelindiğinde ise, kişisel verilerin korunmasına dair pek çok hak ihlalinin önlenmesine yönelik önemli bir adım niteliğinde olan 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu yürürlüğe girmiştir (Kutlu ve Kahraman, 2017, s.54). Özel hayatın gizliliği ve temel hak ve özgürlükleri korumak ve kişisel verileri işleyen gerçek ve tüzel kişilerin yükümlülükleri ile uyacakları usul ve esasları düzenleyen kanun (m. 1/1), kişisel verilerin işlenmesi, veri sorumlusuna ve ilgili kişilere yönelik hak ve yükümlülükler, başvuru, şikayet, suçlar ve Kişisel Verileri Koruma Kurumu ve Teşkilat bölümleri altında şekillenmektedir (Kişisel Verilerin Korunması Kanunu, 2016).

5.2. Beş Yıllık Kalkınma Planlarında Kişisel Veri Kavramına Yaklaşım

Bilim ve teknoloji politika belgelerinden birisi olan kalkınma planlarındaki kişisel verilere yönelik yaklaşım değerlendirildiğinde, 1996 ile 2000 yılları arası dönemi kapsayan Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planında kişisel verilerin korunmasına yönelik herhangi bir yaklaşım tespit edilememiştir. Bilgi ve iletişim teknolojileri başlığı altında kişisel verilerin korunmasını ele alan 2001 ile 2005 yılı arası dönemi kapsayan Uzun Vadeli Strateji ve Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planında ise, elektronik ticaretin geliştirilmesi hususunda kişisel bilgilerin ve tüketici haklarının elektronik ortamda korunmasının gerektiğine yer verilmiştir (DPT, 2000, s.130).

Araştırma kapsamında incelenen bir diğer kalkınma planı ise, 2007-2013 arası dönemi kapsayan Dokuzuncu Kalkınma Planıdır. Söz konusu plan incelendiğinde, kişisel verilerin korunmasına olan yaklaşım e-devlet uygulamalarının yaygınlaştırılması ve etkinleştirilmesi üzerinden ele alınmıştır. Bu bağlamda, e-devlet hizmetlerinin gerektirdiği bilgi paylaşımında, kişisel bilgilerin mahremiyeti ilkesinin gözetilmesi kalkınma planının hedeflerinden birisini oluşturmuştur (Dokuzuncu Kalkınma Planı, 2006, s.96). Kişisel verilerin korunmasına yönelik yaklaşımların yer aldığı bir başka plan olan Onuncu Kalkınma Planında ise (2014-2018), kişisel verilerin korunmasını isteme hakkının anayasal teminat altına alınması konuya ilişkin yaşanan gelişmeler arasında yer almıştır (Kalkınma Bakanlığı, 2013, s.38). Buna ek olarak, kişisel verilerin korunması konusunda hukuki altyapının tamamlanması Onuncu Kalkınma Planının hedefleri arasında bulunmaktadır (Kalkınma Bakanlığı, 2013, s.98).

Son olarak incelenen 2019 ile 2023 yılları arası dönemi kapsayan Onbirinci Kalkınma Planında ise, kişisel verilerin korunması; siber güvenlik ve mahremiyet, adalet hizmetleri ve kamu hizmetlerinde e-devlet uygulamaları başlıkları altında ele alınmıştır. Planda geçen kişisel verilerin korunmasına

yönelik hedefler arasında ise, kişisel verilerin korunmasına ilişkin düzenlemelerin ve 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nun Avrupa Birliği'nin Genel Veri Koruma Tüzüğü dikkate alınarak güncellenmesi, mahremiyet arttırıcı teknolojilerin geliştirilmesi ve kullanımının desteklenmesi, kamu hizmetlerinin sunumunda kişisel bilgilerin mahremiyetinin sağlanmasına yönelik mekanizmaların güçlendirilmesi ve kamu kurumlarında çalışan personele yönelik kişisel bilgilerin korunması alanında eğitim ve farkındalık çalışmalarının yürütülmesi yer almaktadır (Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019, s.117-200).

Kalkınma planlarında kişisel verilere yönelik yaklaşımlar değerlendirildiğinde, özellikle 2013 yılı sonrasında Türkiye'nin kişisel verilerin korunmasına olan yaklaşımlarının artış gösterdiği söylenebilmektedir. Diğer bir deyişle, 2014-2018 yılı arası süreci kapsayan Onuncu Kalkınma Planı'nın, Türkiye'de kişisel verilerin korunmasına yönelik yapılacak olan yasal düzenlemelerin olduğu dönemi içermesi konuya yönelik hedeflerin, çalışmaların ve uygulamaların yapılmasına olanak tanımıştır. Söz konusu hedef ve çalışmalar arasında ise, ulusal ve uluslararası alanda bilgi güvenliğinin sağlanması noktasında kişisel verilerin korunmasına yönelik çalışmaların tamamlanması yer almaktadır. Bununla birlikte, özellikle kamu kurum ve kuruluşlarında e-devlet, açık veri, e-ticaret, e-imza gibi kamu hizmetlerinin sunumunda kişisel bilgi mahremiyetinin sağlanmasına yönelik çalışmaların hız kazanması, mevzuatın tamamlanması, 6698 sayılı Kişisel Verileri Koruma Kanunu'nun güncellenmesi, güvenlik arttırıcı teknolojilerin yaygınlaştırılması planların hedef ve amaçları olarak belirtilmiştir. İncelenen kalkınma planlarından hareket edilerek, 1996 yılından 2019 yılına kadar olan kalkınma planlarının hedef ve amaçlarında elektronik uygulamaların (e-ticaret, e-devlet vb.) geliştirilmesinin yanı sıra siber güvenlik ve mahremiyet, adalet hizmetlerinde de çalışmaların yapılacağına vurgu yapıldığını söyleyebilmek mümkündür.

5.3. Planlar, Rehberler ve Strateji Belgelerinde Kişisel Veri Kavramına Yaklaşım

Kişisel verilerin korunmasına yönelik olarak incelenen eylem planları, stratejik planlar, strateji belgeleri ve birlikte çalışabilirlik esasları rehberinde, kişisel veri farklı sektörler arasında (finans, sağlık, ticaret, vb.) ele alınmıştır. Aynı zamanda söz konusu belgelerde gerek kamu kurum ve kuruluşlarında gerekse özel sektörlerin elektronik uygulamalarında (özellikle e-devlet açısından) kişisel verilerin gizliliğinin önemi, kişisel verilerin korunması ihtiyacının gerektirdiği eylemler üzerinde durulmuştur. Kişisel verilerin korunmasına yönelik yasal altyapının ve ikincil mevzuatın tamamlanması, kişisel veri işleyen kuruluşların ve verileri tutan bireylerin bilinçlendirilmesine yönelik çalışmaların yapılması, sağlık verilerinin mahremiyet ilkeleri çerçevesinde paylaşılması, e-kamu hizmetlerinin

kullanıcılara kişisel bilgi mahremiyeti sağlanarak sunulması, kamu verisinin paylaşımı ve yeniden kullanılmasına ilişkin politikaların geliştirilmesi ise yine eylemler arasında yer almaktadır (Kalkınma Bakanlığı, 2014, s.72-77). Özellikle, 2015-2018 Bilgi Toplumu Stratejisi ve Eylem Planı'nın beşinci bölümünde “*Bilgi güvenliği ve kullanıcı güveni*” ekseninin yer alması konuya ilişkin yapılacak eylemlerin giderek artış gösterdiğini ortaya koymaktadır. Eylemlerin artışına neden olan sorunlar arasında ise,

- İnternet ortamında güven, güvenlik ve mahremiyetin sağlanması yönündeki eksiklikler ve gittikçe gelişen siber güvenlik tehditlerinin ortaya çıkması,
- Bilgi toplumuna dönüşümün bireysel ve toplumsal risklerle birlikte siber saldırılar, bilişim suçları, kişisel verilerin izinsiz kullanımı, veri hırsızlığı ve kullanıcı istismarı gibi sorunlara neden olması,
- Kişisel verilerin işlenmesinin katlanarak artması sonucunda ortaya çıkan kişisel verilerin izinsiz kullanımı yönündeki endişeler ve kullanıcı güveninin azalması,
- Büyük veri, mobil teknolojiler, yakınsama, nesnelerin interneti, bulut bilişim, dış kaynak kullanımı gibi teknolojik gelişme ve eğilimlerin de etkisiyle Bilgi İletişim Teknolojileri ve kullanıcı güvenliğinin sağlanmasının zorlaşması,
- İnternet ve bilgisayar kullanımının yaygınlaşmasıyla ortaya çıkan bilişim suçları,
- Sağlık alanında toplanan hasta verilerinin kişisel verilerin korunmasına ve mahremiyete uygun bir şekilde paylaşılabilmesi konusunda görülen mevzuat değişikliği,
- E-ticarete yönelik güvenlik, gizlilik ve hizmet kalitesine yönelik endişeler yer almaktadır (Kalkınma Bakanlığı, 2014, s.22-71).

Türkiye’de kişisel verilerin korunmasına yönelik -başlangıcı ve bitişi 2015 yılında bitirilmesi düşünülen- mevzuatın hazırlanmasından sorumlu tutulan Adalet Bakanlığı, Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı ve Emniyet Genel Müdürlüğü, 2016 yılında Kişisel Verilerin Korunması Kanunu adıyla tamamlamıştır. Bununla birlikte, söz konusu planlanan mevzuatın uygulama adımlarında bahsi geçen Veri Koruma Otoritesi ise, Kişisel Verileri Koruma Kurumu olarak 2018 yılında faaliyete geçmiştir (Kalkınma Bakanlığı, 2014, s.82-139). Kişisel verilerin korunması konusuna ‘Fasıl 10: Bilgi Toplumu ve Medya’, ‘Fasıl 23: Yargı ve Temel Haklar’ ve ‘Fasıl 24: Adalet, Özgürlük ve Güvenlik’ bölümlerinde değinen ‘Avrupa Birliğine Katılım İçin Ulusal Eylem Planı’ başlıklı yayında 2016 yılında yapılması gereken düzenlemelere yer verilmiştir. Söz konusu düzenlemeler arasında ise, ‘*Elektronik Haberleşme Sektöründe Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Gizliliğinin Korunması Hakkında Yönetmeliğin (Fasıl 10)*’ düzenlenmesi, ‘*Kişisel Verilerin Korunması Kanunu’nun çıkartılması (Fasıl 23)*’ ve ‘*108 sayılı Avrupa Konseyi Kişisel*

Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Bireylerin Korunmasına İlişkin Sözleşme'nin 181 sayılı Ek Protokol'ün onaylanması(Fasıl 24) bulunmaktadır(Avrupa Birliği Bakanlığı, 2016, s. 73-179). Yapılan düzenlemeler arasında ise, 2012 yılında Resmi Gazete'de '*Elektronik Haberleşme Sektöründe Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Gizliliğinin Korunması Hakkında Yönetmelik*' başlığıyla yürürlüğe giren yönetmelikte kişisel verilerin korunmasına yönelik değişiklikler ve eklerin yapılması ve söz konusu yönetmeliğin 11 Temmuz 2013 tarihinde revize edilmesi olmuştur (Elektronik Haberleşme Sektöründe Kişisel, 2013). Konuya ilişkin en önemli gelişme ise, 7 Nisan 2016'da yayımlanan 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'yla atılmıştır. Türkiye'nin 8 Kasım 2001 tarihinde imzaladığı '*181 No'lu Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Bireylerin Korunması Sözleşmesi'ne Ek Denetleyici Makamlar ve Sınıraşan Veri Akışına İlişkin Protokol*' ise 5 Mayıs 2016 tarihinde 29703 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak iç hukuka dâhil edilmiştir ("Kişisel Verilerin Korunması Kurumu", t.y., s.12). Türkiye'nin kişisel verilerin korunması amacıyla ortaya koyduğu planların ve eylemlerin, uygulanan hukukî düzenlemelere dayanarak gerçekleştirildiğini söyleyebilmek mümkündür.

Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanan Türkiye ilerleme raporlarında (1988-2015) ise, kişisel verilerin korunmasına yönelik yasal düzenlemenin bulunmayışı bir eksiklik olarak nitelendirilerek, bu durumun Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne geçiş sürecini engellediği vurgulanmıştır. Aynı zamanda, 2016 yılında Kişisel Verilerin Kanunu'nun yayınlanmasıyla birlikte, Türkiye'nin her ne kadar konuda ilerleme kaydettiğine yer verilse de yine de konuya ilişkin eksikliklerin bulunduğu ve 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nun güncellenmesi gerektiğinden ilerleme raporlarında (2016 yılı ve sonrası) söz edilmiştir.

6. Sonuç ve Öneriler

Çalışmanın genel sonucu olarak, Türkiye'nin bilim ve teknoloji politikalarında kişisel verilerin korunmasına yönelik yaklaşımların olduğu ortaya çıkmaktadır. Söz konusu politika, strateji ve raporlarda kişisel verilerin korunmasının önemi ve ihtiyacı üzerinde daha fazla durularak, Türkiye'nin konu ile ilgili eksik yönleri vurgulanmıştır. Ancak, bilgi politikaları belgelerinin amaç ve hedeflerinde kişisel verilerin korunmasına yönelik yapılması gereken eylem ve planlar ele alınmıştır. Söz konusu, planların ise tamamlandığı eylem planlarının sonuçlarında görülmektedir.2016 yılında 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nun çıkartılması ve Kişisel Verilerin Korunması Kurumu'nun kurulması ise, planlanan hedeflerin gerçekleştirildiğine dair bir delil niteliği taşımaktadır. Bu bağlamda, Türkiye'nin kişisel verilerin korunması yönünde gelişme ve ilerleme kaydettiğini söyleyebilmek mümkündür. Türkiye'nin sürdürülebilir kalkınma ve büyüme noktasında kişisel verilerin bir aracı bileşen olarak yer alması için

konu ile ilgili olarak yasa, mevzuat ve düzenlemelerin arttırılması ve gerekli eksikliklerin giderilmesi gerekmektedir.

1. Türkiye’de kamu ve özel kesimde yer alan yönetici ve personellere kişisel verilerin korunması ile ilgili olarak eğitim ve farkındalık çalışmaları yapılmalıdır.
2. Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Yönetmeliği’ne göre, Türkiye 6698 sayılı Kişisel Verileri Koruma Kanunu’nu güncellemelidir.
3. Türkiye’nin veri mahremiyetinin, güvenilirliğinin ve gizliliğinin temini için kurumsal ve teknik alt yapı oluşturulmalıdır.

Bu çalışma kapsamında bilgi politikalarında kişisel veri, Türkiye’de kişisel veriler ve farklı kurum ve kuruluşların politika belgelerinde kişisel verilere yönelik yaklaşımlar incelenmiştir. Genel hatlarıyla araştırma da incelenen literatür çalışmalarında kişisel verilere yönelik yaklaşımlar bulunmuştur. Ancak, hedeflenen ve amaçlanan planların uygulamaya ve faaliyete geçirilmesi gerekmektedir. Bu nedenle, Türkiye’de konuyla ilgili çalışmaların farkındalık geliştirmeye yönelik çalışmaların ve araştırmaların planlanması önemli görülmektedir.

Kaynakça

- Aslan, S. (1997). Ulusal bilgi politikası sorunsalına pragmatik bir yaklaşım. *Türk Kütüphaneciliği*, 11(3), 208-216.
- Avcı, Y. (2019). *Kişisel verilerin korunması*. (Yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Avrupa Birliği Bakanlığı (2016). *Avrupa Birliği’ne katılım için ulusal eylem planı*. Ankara: Avrupa Birliği Bakanlığı. Erişim adresi: <https://www.ab.gov.tr/files/5%20Ekim/uepkitapcik2016-2019.pdf>
- Avrupa Birliği Bakanlığı. (t.y.) *Avrupa Birliği’ne katılım için ulusal eylem planı: Ocak 2016 – Aralık 2019*. Erişim adresi: https://www.ab.gov.tr/files/ceb/Ulusal_Eylem_Planlari/ulusal_eylem_plani_2016_2019_tr.pdf
- Braman, S. (2011). Defining information policy? *Journal of Information Policy*, 1, 1-5. doi:10.5325/jinfopoli.1.2011.0001
- British Columbia Library Association Information Policy Committee. (1998). *What is information policy?*. Erişim adresi: <http://www.vcn.bc.ca/bcla-ip/committee/broch95.html>
- Burger, R. H. (1986). The analysis of information policy. *Library Trends*, 35(1), 171-182. Erişim adresi: https://www.ideals.illinois.edu/bitstream/handle/2142/7462/librarytrendsv35ilj_opt.pdf adresinden erişildi.
- Canata, F. (2012). *Ulusal bilgi politikaları ve bilgi merkezleri*. (Yayımlanmamış doktora tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Çapar, B. (1997). Bilgi Politikası. IFLA 95’e Doğru Türk Kütüphaneciliği Sempozyumu ve I. Türk

- Kütüphaneciler Derneği Genel Konferansı bildirimleri içerisinde (16-20). Ankara, Türk Kütüphaneciler Derneği.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (2003). *Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne katılım sürecine ilişkin 2003 yılı ilerleme raporu*. Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı. Erişim adresi:
https://www.ab.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/Turkiye_Ilerleme_Rap_2003.pdf
- Devlet Planlama Teşkilatı. (2000) *Uzun vadeli strateji ve sekizinci beş yıllık kalkınma planı (2001- 2005)*. Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı Erişim adresi:
<http://www.sbb.gov.tr/wpcontent/uploads/2018/11/Sekizinci-Be%C5%9F-Y%C4%B1k-Kalk%C4%B1nma-Plan%C4%B1-2001-2005.pdf>
- Devlet Planlama Teşkilatı. (2009). *2009-2013 Stratejik plan*. Ankara: Dışişleri Bakanlığı. Erişim adresi:
<http://www.sp.gov.tr/upload/xSPStratejikPlan/files/mWpJQ+DPT-SP0913.pdf>
- Dışişleri Bakanlığı. (2019). *2019 Türkiye raporu*. Ankara: Dışişleri Bakanlığı. Erişim adresi: https://www.ab.gov.tr/siteimages/birimler/kpb/2019_trkiye_raporu-tr.pdf
- Dışişleri Bakanlığı. (2018). *2018 Türkiye raporu*. Ankara: Dışişleri Bakanlığı. Erişim adresi:
https://www.ab.gov.tr/siteimages/pub/komisyon_ulke_raporlari/2018_turkiye_raporu_tr.pdf
- Dışişleri Bakanlığı. (2016). *2016 Türkiye raporu*. Ankara: Dışişleri Bakanlığı. Erişim adresi: https://www.ab.gov.tr/files/pub/2016_ilerleme_raporu_tr.pdf
- Dışişleri Bakanlığı. (2015). *Türkiye 2015 yılı ilerleme raporu*. Ankara: Dışişleri Bakanlığı. Erişim adresi:
https://www.ab.gov.tr/files/5%20Ekim/2015_ilerleme_raporu_tr.pdf
- Dışişleri Bakanlığı. (2014). *Türkiye 2014 yılı ilerleme raporu*. Ankara: Dışişleri Bakanlığı. Erişim adresi:
https://www.ab.gov.tr/files/ilerlemeRaporlariTR/2014_ilerleme_raporu_tr.pdf
- Dışişleri Bakanlığı. (2013). *Türkiye 2013 yılı ilerleme raporu*. Ankara: Dışişleri Bakanlığı. Erişim adresi:
https://www.ab.gov.tr/files/2013%20ilerleme%20raporu/2013_ilerleme_raporu_tr.pdf
- Dışişleri Bakanlığı. (2012). *Türkiye 2012 yılı ilerleme raporu*. Ankara: Dışişleri Bakanlığı. Erişim adresi:
https://www.ab.gov.tr/files/2012_ilerleme_raporu_tr.pdf
- Dışişleri Bakanlığı. (2011). *Türkiye 2011 yılı ilerleme raporu*. Ankara: Dışişleri Bakanlığı. Erişim adresi:
https://www.ab.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/2011_ilerleme_raporu_tr.pdf
- Dışişleri Bakanlığı. (2010). *Türkiye 2010 yılı ilerleme raporu*. Ankara: Dışişleri Bakanlığı. Erişim adresi:
https://www.ab.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/turkiye_ilerleme_rap_2010.pdf
- Dışişleri Bakanlığı. (2009). *2009 yılı Türkiye ilerleme raporu*. Ankara: Dışişleri Bakanlığı. Erişim adresi:
https://www.ab.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/turkiye_ilerleme_rap_2009.pdf

- Dışişleri Bakanlığı. (2008). *Türkiye 2008 ilerleme raporu*. Ankara: Dışişleri Bakanlığı. Erişim adresi: https://www.ab.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/turkiye_ilerleme_rap_2008.pdf
- Dışişleri Bakanlığı. (2007). *Türkiye 2007 ilerleme raporu*. Ankara: Dışişleri Bakanlığı. Erişim adresi: https://www.ab.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/turkiye_ilerleme_rap_2007.pdf
- Dışişleri Bakanlığı. (2006). *Türkiye 2006 ilerleme raporu*. Ankara: Dışişleri Bakanlığı. Erişim adresi: https://www.ab.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/Turkiye_Ilerleme_Rap_2006.pdf
- Dışişleri Bakanlığı. (2005). *Türkiye 2005 ilerleme raporu*. Ankara: Dışişleri Bakanlığı. Erişim adresi: https://www.ab.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/Turkiye_Ilerleme_Rap_2005.pdf
- Dışişleri Bakanlığı. (2004). *Türkiye'nin katılım yönünde ilerlemesi hakkında komisyon'un 2004 yılı düzenli raporu*. Ankara: Dışişleri Bakanlığı. Erişim adresi: https://www.ab.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/Turkiye_Ilerleme_Rap_2004.pdf
- Dışişleri Bakanlığı (2002). *Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne katılım sürecine ilişkin 2002 yılı ilerleme raporu*. Ankara: Dışişleri Bakanlığı. Erişim adresi: https://www.ab.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/Turkiye_Ilerleme_Rap_2002.pdf
- Dışişleri Bakanlığı. (2001). *Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne katılım sürecine ilişkin 2001 yılı ilerleme raporu*. Ankara: Dışişleri Bakanlığı. Erişim adresi: https://www.ab.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/Turkiye_Ilerleme_Rap_2001.pdf
- Dışişleri Bakanlığı. (2000). *Türkiye'nin katılım yönünde ilerlemesi üzerine komisyon'un 2000 düzenli raporu*. Ankara: Dışişleri Bakanlığı. Erişim adresi: https://www.ab.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/Turkiye_Ilerleme_Rap_2000.pdf
- Dışişleri Bakanlığı. (1999). *Türkiye'nin katılım yönünde ilerlemesi üzerine komisyon'un 1999 düzenli raporu*. Ankara: Dışişleri Bakanlığı. Erişim adresi: https://www.ab.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/Turkiye_Ilerleme_Rap_1999.pdf
- Dışişleri Bakanlığı. (1988). *Türkiye'nin katılım yönünde ilerlemesi üzerine komisyon'un 1998 düzenli raporu*. Ankara: Dışişleri Bakanlığı. Erişim adresi: https://www.ab.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/Turkiye_Ilerleme_Rap_1998.pdf
- Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013). (2006, 1 Temmuz). *Resmi Gazete* (Sayı: 26215 (Mükerrer)). Erişim adresi: http://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/Dokuzuncu_Kalk%C4%B1nma-Plan%C4%B1-2007-2013%E2%80%8B.pdf

- Elektronik Haberleşme Sektöründe Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Gizliliğinin Korunması Hakkında Yönetmelik. (2012, 24 Temmuz). *Resmi Gazete* (Sayı: 28363). Erişim adresi: <https://mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=7.5.16405&MevzuatIliski=0>
- Eroğlu, Ş. (2018). Dijital yaşamda mahremiyet (gizlilik) kavramı ve kişisel veriler: Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü öğrencilerinin mahremiyet ve kişisel veri algılarının analizi. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 35(2), 130-153., 35(2), 130-153. doi:10.32600/huefd.439007
- General Data Protection Regulation (2018). Erişim adresi: <https://gdpr.eu/article-4-definitions/>
- İmre, Z. (1974). Şahsiyet haklarından şahsın özel hayatının ve gizliliklerinin korunmasına ilişkin meseleler *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 39(1-4), 147-168. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/96670>
- Kalkınma Bakanlığı. (2017). *Orta vadeli program (2018-2020)*. Ankara: Kalkınma Bakanlığı. Erişim adresi: http://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/Orta_Vadeli_Program_2018-2020.pdf
- Kalkınma Bakanlığı. (2014). *2015-2018 Bilgi toplumu stratejisi ve eylem planı*. Ankara: Kalkınma Bakanlığı. Erişim adresi: https://www.trakyaka.org.tr/upload/Node/36836/xfiles/Bilgi_Toplumu_Stratejisi_ve_Eylem_Planı.pdf
- Kalkınma Bakanlığı. (2013). *Onuncu kalkınma planı 2014-2018*. Ankara: Kalkınma Bakanlığı. Erişim adresi: <http://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/Onuncu-Kalk%C4%B1nma-Plan%C4%B1-2014-2018.pdf>
- Kalkınma Bakanlığı. (2012). *Birlikte çalışabilirlik esasları rehberi (sürüm 2.1.)*. Ankara: Kalkınma Bakanlığı. Erişim adresi: http://www.bilgitoplumu.gov.tr/wpcontent/uploads/2014/04/Birlikte_Calisabilirlirik_Esasları_Rehberi_2.1.pdf
- Kılınç, D. (2012). Anayasal bir hak olarak kişisel verilerin korunması. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 61(3), 1089-1172. Erişim adresi: <https://dSPACE.ankara.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/123456789/49037/18020.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (2016, 7 Nisan). *Resmi Gazete* (Sayı: 29677). Erişim adresi <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6698.pdf>
- Kişisel Verileri Koruma Kurumu. (t.y.) *Kişisel verilerin korunması ve kanunu ve uygulanması*. Erişim adresi: <https://kvkk.gov.tr/yayinlar/KİŞİSEL%20VERİLERİN%20KORUNMASI%20KANUNU%20VE%20UYGULAMASI.pdf>
- Kişisel Verileri Koruma Kurumu. (2018). *Kişisel verilerin korunması kanununa ilişkin uygulama rehberi*. Ankara: Kişisel Verileri Koruma Kurumu. Erişim adresi: https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/4197/Kisisel-Verilerin-Korunmasi-Kanununa-IliskinUygulama_Rehberi.

- Koçak, A., ve Arun, Ö. (2006). İçerik analizi çalışmalarında örneklem sorunu. *Selçuk İletişim*, 4(3), 21-28. 14 Kasım 2019 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/177956> adresinden erişildi.
- Kutlu, Ö., ve Kahraman, S. (2017). Türkiye’de kişisel verilerin korunması politikasının analizi. *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 5(4), 45-62. doi:<https://doi.org/10.25272/j.2147-7035.2017.5.4.03>
- Montviloff, V. (1990). *National information policies* Paris: UNESCO.
- Mutongi, C., & Marume, S. B. M. (2016). The value of an information policy *IOSR Journal of Humanities and Social Science*, 21(6), 92-97. doi:10.9790/0837-2106059297
- OECD.Stat. (2018). *Welcome to OECD.Stat*. Erişim adresi: <https://stats.oecd.org/>
- Oppenheim, C. (1995). Do we need a national information policy?; Presidential address. *Inform*, 179, 4.
- Sağsan, M. (2001). *Ulusal bilgi politikası ve Kuzey Kıbrıs Türkiye Cumhuriyeti uygulaması*. (Yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (t.y.) *Yedinci beş yıllık kalkınma planı (1996-2000)*. Ankara: Strateji ve Bütçe Başkanlığı. Erişim adresi: <http://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/Yedinci-Be%C5%9FY%C4%B1II%C4%B1k-Kalk%C4%B1nma-Plan%C4%B1-1996-2000%E2%80%8B.pdf>
- Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2019). *Onbirinci kalkınma planı (2019-2023)*. Ankara: Strateji ve Bütçe Başkanlığı. Erişim adresi: <http://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2019/07/On-Birinci-Kalkınma-Plani.pdf>
- TÜBİTAK. (t.y.). *2018-2022 eylem planı*. Ankara: TÜBİTAK. Erişim adresi:https://www.tubitak.gov.tr/sites/default/files/2204/tubitak_2018-2022_stratejik_plani.pdf
- TÜBİTAK. (2004). *Ulusal bilim ve teknoloji politikaları 2003-2023 strateji belgesi*. Ankara: TÜBİTAK. Erişim adresi: https://www.tubitak.gov.tr/tubitak_content_files/vizyon2023/Vizyon2023_Strateji_Belgesi.pdf
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun (2010, 7 Mayıs). *Resmi Gazete* (Sayı No:5982). Erişim adresi: <https://anayasa.tbmm.gov.tr/docs/1982/1982-16/Kanun5982.htm>
- Ulaştırma Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı. (t.y.). *2016-2019 Ulusal siber güvenlik stratejisi*. Ankara: Ulaştırma Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı. Erişim adresi: <https://www.uab.gov.tr/uploads/pages/siber-guvenlik/2016-2019guvenlik.pdf>
- Ulaştırma Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı. (2016). *2016-2019 Ulusal e-devlet stratejisi ve eylem planı*. Ankara: Ulaştırma Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı. Erişim adresi: <http://www.edevlet.gov.tr/wpcontent/uploads/2016/07/2016-2019-Ulusal-e-Devlet-Stratejisi-ve-Eylem-Plani.pdf> adresinden erişildi.
- Ulaştırma Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı. (2013). *Ulusal siber güvenlik stratejisi ve 2013-2014 eylem planı*. Ankara: Ulaştırma Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı. Erişim adresi: <https://www.btk.gov.tr/uploads/pages/2-1-strateji-eylem-plani-2013-2014-5a3412cf8f45a.pdf>

- United Nations. (2018) *World economic situation and prospects 2018*. Erişim adresi:https://www.un.org/development/desa/dpad/wp-content/uploads/sites/45/publication/WESP_2018_Full_Web-1.pdf
- Unworth, K. (2014). Information policy: Global Issues and Opportunities for Engagement. *Bulletin of the Association for Information Science and Technology*, 40(5), 46-49. doi:10.1002/bult.2014.1720400512
- Weber, R. P. (1989). *Basic Content Analysis* London: Sage Publications.
- WIPO. (2017). *World intellectual property indicators 2017*. Erişim adresi: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_941_2017.pdf
- Yılmaz, B. (1997). Ulusal bilgi politikası. *Türk Kütüphaneciliği*, 11(1), 3-4. Erişim adresi: <http://www.tk.org.tr/index.php/TK/article/view/958/949>
- Yılmaz, B. (2010). Türkiye'nin bilgi toplumu politikasına kütüphane kurumuna yaklaşım. *Bilgi Dünyası*, 11(2), 263-289. Erişim adresi: <http://bd.org.tr/index.php/bd/article/view/133>
- Yılmaz, B. ve Dalkıran, Ö. (2012). Türkiye'nin bilim-teknoloji politikalarında kütüphane kurumuna yaklaşım. *Bilgi Dünyası*, 13(1), 57-81. Erişim adresi: <http://bd.org.tr/index.php/bd/article/viewFile/50/46>